

Naar een krachtige samenwerking tussen ouder en school

Een werkkader

Inhoud

1. Samenwerking tussen ouder en school	2
2. Het concept ouderbetrokkenheid.....	3
3. Ouderbetrokkenheid in beeld brengen op zeven dimensies	3
3.1. De ouders: hoe krijg je een beeld van hun betrokkenheid op de school?	4
3.2. De school: hoe krijg je een beeld van haar betrokkenheid op de ouders?	6
3.3. Een duurzame aanpak begint met een multidimensionele analyse	7
4. Ouderbetrokkenheid aanpakken aan de hand van zeven dimensies.....	8
5. Een actieve rol voor de leerling	9
6. Conclusie.....	10
Meer weten?	10
Bronnen.....	11
Overzicht bijlages:	11

Ouder en school zijn partners in het leren van hun kind. Dat impliceert dat er een krachtige samenwerking moet zijn tussen ouder en school. En tegelijk mogen we de leerling als actieve actor in dit verhaal niet uit het oog verliezen.

Een krachtige samenwerking tot stand brengen is de verantwoordelijkheid van zowel de school als de ouders. Ouders moeten betrokken zijn op het onderwijs van hun kind. De school moet betrokken zijn op de ouders van hun leerlingen.

Door werk te maken van een krachtige samenwerking tussen ouder en school kan het leren van het kind positief beïnvloed worden.

Deze tekst biedt een werkkader aan om in verschillende onderwijsniveaus en contexten te werken aan een krachtige samenwerking tussen ouder en school.

Dit kader is geschreven door het Kruispunt Migratie-Integratie, alle integratiecentra en met medewerking van het Onderwijscentrum Brussel.

1. Samenwerking tussen ouder en school

Er zijn verschillende vormen van samenwerking tussen ouders en school mogelijk:

- Ouders en school denken samen na hoe **de beste leerkansen en leerresultaten en het meeste welbevinden bij het kind** bereikt kunnen worden. Ouders en school wisselen daartoe bijvoorbeeld ervaringen uit, ze overleggen over de mogelijkheden van het kind, ze denken samen na over welke studierichting het beste geschikt is voor het kind, ...
- Ouders en school werken samen om de **klas- en schoolwerking te versterken**. Dat kan op verschillende manieren:
 - Op de **school**: ouders nemen bijvoorbeeld een taak op tijdens het schoolfeest, ze zijn leesmoeder/-vader, ze knappen klusjes op in de school,...
 - **Van thuis uit**: ze kijken na of het huiswerk gemaakt is, ze lezen een boekje voor uit de verteltas, ze creëren een rustige omgeving waar de leerling kan studeren, ... De school geeft de ouders de kans om van thuis uit effectief de klas- en schoolwerking te versterken: ze communiceren bijvoorbeeld duidelijk over het huiswerkbeleid, over het doel van de verteltas, over het gebruik van Smartschool.
 - Ouders denken en beslissen mee over het schoolbeleid door deel te nemen aan **formele participatiestructuren**. De school zorgt ervoor dat de participatiestructuren voor iedereen toegankelijk zijn.

De verschillende vormen van samenwerking zijn voor ons **evenwaardig**.

Tegelijk zijn er **grenzen** aan deze samenwerking.

- Ouders kunnen niet meepraten over *alle* aspecten van het schoolbeleid.
- De engagementen die de school kan vragen van ouders om van thuis uit de klas- en schoolwerking te versterken, zijn begrensd.

De samenwerking tot stand brengen is de verantwoordelijkheid van zowel de school als de ouders. School en ouders zijn daarin twee evenwaardige partners. Toch moet de professionele partner (in dit geval de school) het voortouw nemen om die samenwerking mogelijk te maken.

2. Het concept ouderbetrokkenheid

Ouderbetrokkenheid slaat op de **verbondenheid** tussen de ouders en de school en op de ruime **interesse** van ouders en school voor elkaar. Betrokkenheid is vooral een **houding**, een attitude. Ouderbetrokkenheid is een **wederzijds begrip**: het gaat over de betrokkenheid van ouders op de school/het onderwijs. Omgekeerd gaat het ook over de betrokkenheid van de school/het onderwijs op ouders.¹

Ouderbetrokkenheid **gaat om meer dan enkel ouders 'bereiken'**. Het bereiken van ouders slaat slechts op hun aanwezigheid op oudercontacten, infomomenten, schoolfeesten, enz. Het is niet omdat ouders aanwezig zijn op het oudercontact, dat ze geluisterd hebben naar wat de leerkracht te vertellen had. En omgekeerd: het is niet omdat ouders zelden aanwezig zijn op oudermomenten dat ze niet betrokken zijn op het onderwijs van hun kind. Aan de kant van de school geldt hetzelfde: het is niet omdat een leerkracht regelmatig een gesprek heeft met ouders, dat die leerkracht de ouders per definitie ziet als waardevolle partners.

We ervaren dat het begrip 'ouderbetrokkenheid' vaak ook verwijst naar het westerse modelgezin met twee ouders die samen onder één dak wonen. Dat is echter niet de realiteit van veel kinderen uit gescheiden gezinnen, nieuw samengestelde gezinnen, kansarme gezinnen, gezinnen met een migratiegeschiedenis, ... Vaak nemen nog andere personen daar een verantwoordelijke rol voor het kind op: grootouders, oudere broer of zus, een buur, een sleutelfiguur in de wijk, een opvoeder in een instelling, ... Deze personen kunnen in de samenwerking tussen het 'thuismilieu' en de school een cruciale rol opnemen.

3. Ouderbetrokkenheid in beeld brengen op zeven dimensies

Willen we ouderbetrokkenheid in kaart brengen, dan hebben we nood aan een model dat **ruimer kijkt dan enkel kijken naar het gedrag** van ouders en de school. En willen we werk maken van ouderbetrokkenheid, dan hebben we ook een **aanpak nodig die verder gaat dan kijken naar het gedrag** van ouders en de school.

Daarom hanteren we het model met zeven dimensies van ouderbetrokkenheid van Samaey en Vettenburg². In dit model vormt het gedrag van ouders slechts twee van de zeven dimensies:

1. de gedragsdimensie
2. de tijdsdimensie.

¹ Samaey, S. en Vettenburg, N. (2007). *Eindrapport: Ontwikkeling van een instrument 'betrokkenheid van ouders bij het onderwijs'*. Onuitgegeven onderzoeksrapport. Universiteit Gent, faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen, vakgroep sociale agogiek, p.13

² Zie Samaey en Vettenburg (2007)

Het model gaat eveneens na:

3. wat de ouder **weet** over onderwijs (kennisdimensie);
4. welke **gevoelens** de ouder heeft in de relatie tot de school (emotionele dimensie);
5. welke **overwegingen** bepalen of ouders zich inzetten voor het onderwijs van hun kinderen (rationele dimensie);
6. de mate waarin de ouder ervan **overtuigd** is dat hij een rol kan spelen in de schoolloopbaan van zijn kind (overtuigingsdimensie);
7. de mate waarin de ouder zich **competent** voelt of competent is om zijn kind te ondersteunen (competentiedimensie).

Dit model geeft een genuanceerder en vollediger beeld van de betrokkenheid van ouders op het onderwijs van hun kind.

Het model van Samaey en Vettenburg brengt enkel de betrokkenheid van **ouders** op onderwijs in kaart. Maar om een goede ouderbetrokkenheid te realiseren, is het belangrijk dat ook de **school** betrokken is op de ouders van de leerlingen. Ouderbetrokkenheid is immers een wederzijds begrip. Daarom hebben we het oorspronkelijke model ook gespiegeld op de school (zie 3.2): op die manier kan ook de betrokkenheid van de school op de ouders overzichtelijk in kaart gebracht worden.

3.1. De ouders: hoe krijg je een beeld van hun betrokkenheid op de school?

Zicht krijgen op de betrokkenheid van ouders op de school van hun kind doen we aan de hand van zeven dimensies. We gaan na hoe ouders 'scoren' op die dimensies.

1. **Kennisdimensie:** wat weet de ouder over onderwijs, studierichting, de school, de klas van zijn kind? Kent de ouder de kanalen om meer te weten te komen over het onderwijs, de studierichting, de school, de klas van zijn kind?

Wat weten ouders over onderwijs in het algemeen (bijvoorbeeld leerplicht, de structuur van het onderwijs) ?

Wat weten ouders over de school van hun kinderen (het pedagogisch project, het schoolreglement, de verwachtingen naar huiswerk, activiteiten voor ouders)?

Wat weten ouders over de klas van hun kind? (Wat leert mijn kind? Welke activiteiten gebeuren er in de klas? Wie is de klasleerkracht?)

Weten de ouders waar ze meer info over studierichtingen, inschrijvingsrecht, de school en de klas van hun kind kunnen krijgen?

Weten de ouders wanneer ze terecht kunnen bij het CLB?

2. **Emotionele dimensie:** welke gevoelens overheersen bij de ouders in de relatie tot de school, het onderwijs in het algemeen?

Heeft de ouder het gevoel dat hij welkom is op school?

Welke gevoelens heeft de ouder tegenover het onderwijs in het algemeen?

Heeft de ouder het gevoel dat de directeur, de leerkrachten, de secretariaatsmedewerkers, het onderhoudspersoneel vriendelijk zijn?

Heeft de ouder het gevoel dat hij zijn mening mag zeggen, een inbreng kan hebben, mag deelnemen aan het schoolleven?

Heeft de ouder het gevoel dat de school het goed voorheeft met zijn kind?

Heeft de ouder het gevoel dat hij op school aanvaard wordt zoals hij is? (bv. kansarme ouder die zich schaamt voor uiterlijk, taal, ...)

3. Rationele dimensie: welke kosten-batenanalyse maken ouders om zich al dan niet in te zetten voor de school, de schoolloopbaan van hun kind? Ouders gaan na wat het hen 'opbrengt' en wat het hen 'kost'.

Zien ouders het belang in van onderwijs?

Zien ouders het belang in van zelf te investeren in de schoolloopbaan van hun kind?

Zijn ouders bereid om hiervoor kosten te maken zoals tijd investeren, eventueel verlof nemen, een busticket kopen om naar de school te reizen, om kinderopvang te voorzien zodat ze naar een ouderbijeenkomst kunnen gaan, ...?

Zien de ouders het belang in van contacten te hebben met de school?

4. Overtuigingsdimensie: is de ouder ervan overtuigd dat hij een rol kan spelen in de schoolloopbaan van zijn kind?

Hoe denkt de ouder over zijn eigen rol in de schoolloopbaan van zijn kind?

Ziet hij voor zichzelf een rol weggelegd?

Is de ouder ervan overtuigd dat hij een invloed kan uitoefenen op het welslagen en welbevinden van zijn kind?

Of is de ouder er eerder van overtuigd dat hij er voor hem geen rol is weggelegd?

5. Competentiedimensie: voelt/is de ouder (zich) competent om een rol op te nemen in de schoolloopbaan van zijn kind?

Is/voelt de ouder (zich) competent om een gesprek aan te gaan met de leerkracht over het welbevinden van zijn kind?

Om via de schoolagenda het huiswerk van zijn kind op te volgen?

Om zijn kind te ondersteunen bij de overgang van het lager naar het secundair onderwijs?

Om een rol op te nemen in het oudercomité van de school?

6. Gedragdimensie: hoe zet de ouder zijn betrokkenheid om in concreet waarneembaar gedrag?

Ondersteunt de ouder het kind bij het maken van schooltaken?

Spreekt de ouder met het kind over wat er op school gebeurt?

Neemt de ouder deel aan oudercontacten, openklasmomenten, informatiemomenten?

Verleent de ouder zijn hulp bij het organiseren van school- of klasactiviteiten?

Maakt de ouder deel uit het oudercomité?

7. Tijdsdimensie: hoeveel tijd besteedt de ouder aan bepaalde zaken?

Deze dimensie wordt samen met de gedragdimensie bekeken. De gedragdimensies stelt de vraag naar hoe de ouder zijn betrokkenheid omzet in waarneembaar gedrag, de tijdsdimensie vraagt naar de tijd die de ouder daaraan besteedt.

Hoeveel tijd besteedt de ouder aan zijn contacten met de school?

Hoeveel tijd besteedt de ouder aan het ondersteunen van het kind bij het maken en organiseren van zijn schooltaken?

3.2. De school: hoe krijg je een beeld van haar betrokkenheid op de ouders?

In welke mate is de school betrokken op de ouders? Om daarop een zicht te krijgen, pasten we het oorspronkelijke model van de 'dimensies van ouderbetrokkenheid' ook toe op de school.

1. **Kennisdimensie:** wat weet de school/de leerkracht over de ouders van hun leerlingen? En tegelijk: kent de school al dan niet de kanalen om meer te weten te komen over de ouders van zijn leerlingen?

Wat weet de school/de leerkracht over de sociaal-economische situatie, de migratiegeschiedenis, de sociaal-culturele situatie van de ouders en de implicaties ervan?

Over de gevoelens van de ouders tegenover de school/onderwijs in het algemeen?

Over de overwegingen van ouders om zich al dan niet in te zetten voor het onderwijs van hun kind?

Over de kennis die ouders hebben over het onderwijs van hun kind?

Kent de school organisaties die hen relevante informatie kunnen bezorgen over de achtergronden van ouders van hun leerlingen?

Kent de school de buurt waarin het gezin woont?

2. **Emotionele dimensie:** welke gevoelens overheersen bij de school/de leerkracht in de relatie met de ouders?

Welke gevoelens heeft de school/ de leerkracht tegenover de ouders?

Heeft de school/de leerkracht het gevoel dat de ouders openstaan voor wat ze over het kind willen vertellen?

Heeft de school/ de leerkracht het gevoel dat de ouders hen waarderen?

3. **Rationele dimensie:** welke kosten-batenanalyse maakt de school om zich al dan niet in te zetten voor alle ouders van hun leerlingen? De school gaat na wat het haar 'opbrengt' en wat het haar 'kost'.

Ziet de school/de leerkracht het belang in van een goede samenwerking met alle ouders?

Is de school/leerkracht bereid om daarvoor kosten te maken, zoals extra tijd op school blijven, een nascholing te volgen, huisbezoeken te doen?

4. **Overtuigingsdimensie:** is de school ervan overtuigd dat ze een rol te spelen heeft in het vormgeven van een krachtige samenwerking tussen ouder en school?

Hoe ziet de school/ de leerkracht zijn/haar rol in dit verhaal?Vindt de school dat ze daarin een opdracht heeft of niet?

Is de school ervan overtuigd dat ze een impact heeft op de relatie met de ouders?

Of: vindt de school dat het initiatief hiervoor van de ouders moet komen?

5. **Competentiedimensie:** voelt/is de school (zich) competent om te werken aan een krachtige samenwerking tussen ouder en school?

Voelt/is de school/de leerkracht (zich) voldoende competent om alle ouders te betrekken bij het schoolgebeuren van hun kind?

Om met alle ouders te communiceren?

Om alle ouders te ondersteunen?

Om moeilijke boodschappen over te brengen aan ouders?

Om inzicht te krijgen in de vragen en bezorgdheden van ouders?

6. **Gedragsdimensie:** wat doet de school/de leerkracht concreet om ouders te betrekken bij de schoolloopbaan van hun kind?

Voert de school/de leerkracht een communicatiebeleid dat haalbaar is voor alle ouders?

Wordt er op school ruimte en tijd gecreëerd voor informele contacten met ouders (bv. schoolpoortcontacten, huisbezoeken)?

Organiseert de school oudercontacten, openklasmomenten en andere ouderbijeenkomsten die zijn afgestemd op de diverse groep ouders van de school?

7. **Tijdsdimensie:** hoeveel tijd besteedt de school/de leerkracht aan het werken aan een goede samenwerking tussen ouders en school?

Deze dimensie wordt samen met de gedragsdimensie bekeken. De gedragsdimensie vraagt hoe de school/de leerkracht haar/zijn betrokkenheid omzet in waarneembaar gedrag. De tijdsdimensie stelt de vraag naar de tijd die de school/de leerkracht daaraan besteedt.

Hoeveel tijd besteedt de school/de leerkracht aan zijn contacten met de ouders?

3.3. Een duurzame aanpak begint met een multidimensionele analyse

Nadenken over de betrokkenheid van ouders of van de school aan de hand van bovengenoemde vragen levert een **multidimensionele analyse van de situatie op**.

**Waarvoor is deze analyse nuttig?*

De school kan een dergelijke analyse maken om haar beleid vorm te geven. Of wanneer ze een problematische betrokkenheid vaststelt bij de ouders of bij zichzelf.

Ervaart de school de betrokkenheid van ouders als problematisch, dan kan ze aan de hand van deze dimensies een zicht krijgen op waar de problemen liggen. Hebben de ouders misschien negatieve gevoelens tegenover de school (emotionele dimensie)? Of zijn ze onvoldoende overtuigd van de rol die ze kunnen spelen in de schoolloopbaan van hun kind (overtuigingsdimensie)? Voelen ze zich niet competent om hun kind te ondersteunen (competentiedimensie)?

Ervaart de school haar eigen betrokkenheid op de ouders als problematisch, dan kunnen de verschillende dimensies ook hier meer inzicht bieden in de situatie. Hebben we als school voldoende zicht op de sociaal-economische situatie, de migratiegeschiedenis... van de ouders (kennisdimensie)? Voelen we ons competent om aan een goede samenwerking te werken (competentiedimensie)? ...

**Hoe maak je deze analyse?*

Er zijn geen kant en klare vragenlijsten beschikbaar om naar betrokkenheid te vragen. In die zin zijn de dimensies van ouderbetrokkenheid een **reflectieinstrument**, je gaat op basis van je ervaringen, je dagdagelijkse contacten een 'score' op de verschillende dimensies geven.

Soms komen **ontbreekt** de **informatie** om alle dimensies degelijk in te vullen. Een reden te meer om te investeren in de dagelijkse (informele) contacten tussen ouders en school en om ouders/de schoolwerking 'breder' te gaan observeren.

Zijn de zeven dimensies een **objectief** instrument? De antwoorden op de vragen zijn persoonlijke interpretaties van contacten met ouders of met de school. Bediscussieer de vragen met collega's, dan hebt u meer kans op een genuanceerd beeld van de betrokkenheid tussen ouders en school. Tegelijk is het niet eenvoudig om algemene uitspraken te doen over de betrokkenheid van alle ouders op de school of over de betrokkenheid van alle schoolmedewerkers op de ouders. Het is vaak een genuanceerd verhaal. Deze dimensies bieden handvaten om te reflecteren over ouderbetrokkenheid, ze brengen ouderbetrokkenheid dus niet objectief in kaart.

We wijzen erop dat **contextfactoren** niet in deze dimensies vervat zitten, maar wel belangrijk zijn om mee te nemen. Een gezin leeft bijvoorbeeld in extreem slechte omstandigheden. Daardoor bezitten de ouders niet de mentale ruimte om zich in te zetten voor de schoolloopbaan van het kind. Of een school ziet in enkele jaren tijd haar schoolpopulatie sterk veranderen: van voornamelijk kinderen van Vlaamse origine naar voornamelijk kinderen met een migratiegeschiedenis. Onze ervaring leert dat scholen tijd nodig hebben om zich te heroriënteren in deze nieuwe situatie.

4. Ouderbetrokkenheid aanpakken aan de hand van zeven dimensies

Wie de betrokkenheid van ouders of de school wil beïnvloeden, kan het best **inwerken op alle dimensies**. Duurzaam werken aan de betrokkenheid veronderstelt

- een multidimensionele analyse maken;
- en multidimensionele oplossingsstrategieën aanwenden.

Werken aan de betrokkenheid van ouders op de school, betekent dus bijvoorbeeld:

- De school werkt aan de **kennis** die ouders hebben over de school en het onderwijs;
- Ze werkt aan meer **positieve gevoelens** van ouders tegenover de school;
- Ze wijst ouders op het belang (de '**baten**') van onderwijs, van betrokken te zijn op het onderwijs van hun kind. Tegelijk probeert ze 'de **kosten**' voor ouders zo laag mogelijk te houden;
- Ze werkt aan de **overtuigingen** van ouders om wel degelijk een rol kunnen spelen in de schoolloopbaan van hun kind;
- Ze werkt aan de **competenties** van ouders om een rol op te nemen.
- Ze zorgt ervoor dat er voldoende **mogelijkheden** zijn voor ouders om een samenwerking met de school aan te gaan.

Op die manier versterkt ze ouders om meer gebruik te maken van hun mogelijkheden om onderwijsondersteunend op te treden.

Tegelijk is het goed extra aandacht te hebben voor die dimensies waarop 'zwak is gescoord' tijdens de analyse.

We merken in de praktijk dat er tijdens het werken aan meer betrokkenheid bijna automatisch ingespeeld wordt op de **kennisdimensie**. Zo wordt bijvoorbeeld al snel vertrokken vanuit de veronderstelling: *als de ouders maar meer weten over de school, de klaspraktijk, het onderwijs in het algemeen, dan zullen ze zich ook meer betrokken voelen...* . Dat klopt helaas niet: er is meer nodig dan alleen kennis (cf. de andere dimensies).

Ook de **gedragsdimensie** is een dimensie waar we spontaan aandacht voor hebben: Ouders worden aangemoedigd de agenda dagelijks te ondertekenen, ze moeten een papier ondertekenen waarop ze verklaren aanwezig te zullen zijn op alle oudercontacten, ... Dat ouders het vooropgestelde gedrag vertonen, garandeert echter niet dat ze ook echt betrokken zijn bij het onderwijs van hun kind. Een ondertekende agenda kan er evengoed op wijzen dat een ouder snel zonder iets te lezen of te begrijpen zijn handtekening op de juiste plaats zet. Het gaat dus niet alleen om *wat* ouders doen maar ook (of vooral) over *hoe* ouders bepaalde dingen doen.

Het is niet altijd mogelijk om bijvoorbeeld tijdens één oudermoment³ in te werken op alle dimensies van ouderbetrokkenheid. Daarom is een **diversiteit aan oudermomenten** nodig. Diverse oudermomenten zijn sowieso nodig om tegemoet te komen aan een ouderpubliek dat bijna altijd heel divers is samengesteld.

De verschillende dimensies **beïnvloeden elkaar en werken voordurend op elkaar in**. Een oudermoment over het thema 'huiswerk' kan bijvoorbeeld ouders de kennis en het inzicht geven wat de school wel en niet van hen verwacht en waarom (niet) (*kennisdimensie* en *overtuigingsdimensie*). En aan de kant van de school krijgen leerkrachten zo een beter zicht op de vragen, motieven en verwachtingen van ouders (*kennisdimensie*). Ouders kunnen tijdens dat moment het inzicht krijgen dat er een welbepaalde rol voor hen weggelegd is. Een rol waar ze voorheen geen zicht op hadden maar waar ze zich wel competent in voelen (*competentiedimensie*).

Nagaan of je beleid, je project of je actie de betrokkenheid vergroot, kan aan de hand van eenvoudige checklists (zie bijlages). Ze kunnen gebruikt worden bij de voorbereiding of de evaluatie van een beleid, een project of een actie.

5. Een actieve rol voor de leerling

In het verhaal van ouderbetrokkenheid zien we kinderen en jongeren vaak als passieve objecten. We werken meestal aan de relatie ouder-school zonder dat er voor de leerling een actieve rol is weggelegd (tenzij bijvoorbeeld medewerking aan een openklasmoment, een toonmoment, ...)

Kinderen hebben niet alleen het recht om betrokken te zijn bij zaken die hen rechtstreeks aanbelangen. En verschillende studies aan dat **kinderen en jongeren een grote invloed hebben op de relatie tussen de ouder en de school**. Ze kunnen die relatie saboteren of faciliteren.

Niet alleen adolescenten, ook jonge kinderen hebben heel concrete ideeën over hoe ze de relatie ouder-school zien, ze weten heel goed wanneer ze het leuk vinden dat hun ouders op school komen en wanneer niet, ze hebben duidelijke verwachtingen over de rol die ouders moeten opnemen, ...

Vyverman en Vettenbrug stellen vast dat de **voorkeuren van leerlingen** voor bepaalde vormen van samenwerking tussen ouder en school, en hoe ze zich erbij gedragen, in nauw verband staan met hoe en hoe vaak de ouders investeren in de samenwerking met de school. Een leerling kan positiever staan tegenover de samenwerking tussen ouder en school naarmate de ouder meer investeert in die samenwerking. En omgekeerd: het is ook mogelijk dat ouders meer investeren in de samenwerking met de school naarmate ze zien dat hun kind er positiever tegenover staat.

³ Met *oudermoment* bedoelen we hier alle activiteiten zoals een open klasmoment, een oudercontact, een ouderbijeenkomst over het huiswerkbeleid van de school, schoolpoortcontact, .

Ook de **relatie van de leerling met de school** kan de mate beïnvloeden waarin hij de ouder aanmoedigt om bijvoorbeeld aanwezig te zijn op oudercontacten.

Vyverman en Vettenburg vonden ook aanwijzingen dat de **relatie tussen de ouder en de leerling** een rol speelt. Hoe beter die relatie, hoe meer de leerling zal openstaan voor bepaalde vormen van samenwerking tussen ouder en school. Voor een school is het niet altijd gemakkelijk om een zicht te krijgen op die relatie, maar het kan de school wel helpen om tot een betere samenwerking te komen met ouders.

Uit onderzoek van Xu blijkt dat leerlingen het – in het algemeen- wel degelijk **belangrijk vinden** dat hun ouders betrokken worden bij het onderwijs. Alleen de manier waarop kan voor leerlingen een probleem zijn: welke vormen van betrokkenheid en onder welke voorwaarden. Jongeren beamen bijvoorbeeld dat de communicatie tussen ouder en school belangrijk is maar ze zijn niet tevreden over hoe die communicatie gebeurt. Bij jongeren leeft het idee dat de communicatie van de school naar de ouder altijd over negatieve zaken gaat. Ze willen dat de school ook communiceert over de vooruitgang die een leerling boekt, over de goede zaken,.... En slecht nieuws moet volgens hen constructiever gebracht worden naar de ouders: scholen moeten niet zozeer communiceren hoe slecht het slechte nieuws is maar veeleer over hoe families hun kinderen kunnen helpen in het licht van het slechte nieuws.

Voor een school is het dus cruciaal om goed op de hoogte te zijn van de ideeën, verwachtingen en attitudes van kinderen en jongeren tegenover de relatie ouder – school. Dat kan via een klasgesprek, via de leerlingenraad, ... Het perspectief van leerlingen kan niet alleen een verfrissende kijk geven op het thema maar zou ook wel eens kunnen zorgen voor een effectiever aanpak rond ouderbetrokkenheid. Het is een uitdaging voor de toekomst om in onze praktijken meer aandacht te besteden voor de rol van de leerling in dit verhaal.

6. Conclusie

Het concept ouderbetrokkenheid slaat op de wederzijdse relatie tussen ouders en school: ouders moeten betrokken zijn op het onderwijs en de school van hun kinderen én de school moet betrokken zijn op de ouders van haar leerlingen.

Die wederzijdse betrokkenheid ‘meten’ én verbeteren doe je aan de hand van ‘de zeven dimensies’. Op die manier doe je meer dan enkel inwerken op gedrag van mensen en de frequentie van dat gedrag. Je gaat ook werken aan de kennis, de overtuigingen, de competenties, de gevoelens en de overwegingen van mensen om zich al dan niet in te zetten voor het onderwijs/de ouders.

De leerling is in dit verhaal geen passief object maar een actieve actor. We moeten op zoek naar manieren om dit in onze praktijken te kunnen waarmaken.

Meer weten?

Neem contact op met:

Ann Boeraeve

Kruispunt Migratie-Integratie

Ann.Boeraeve@kruispuntmi.be

02-205 00 50

www.kruispuntmi.be

Bronnen

- Boeraeve A., Van Rijn M. (2010). *Werken aan ouderbetrokkenheid op school: 7 dimensies als leidraad voor succesvolle aanpak*. Welwijs, jg. 21, nr 2 pp. 23-25
- Fianzhong Xu (2002). *Do Early Adolescents Want Family Involvement in Their Education? Hearing Voices from Those Who Matter Most*. Retrieved from <http://www.adi.org/journal/ss02/Xu%2002.pdf>
- Lauwers H., Piessens A. (2011). *'Gij moet toch niet alles weten!' Kinderen als actor in de relatie tussen thuis en school*. In: Gezin en school. De kloof voorbij, de grens gezet? Een verkenning. VLOR onderwijsraad. 228 p.
- Samaey, S. en Vettenburg, N. (2007). *Eindrapport: Ontwikkeling van een instrument 'betrokkenheid van ouders bij het onderwijs'*. Onuitgegeven onderzoeksrapport. Universiteit Gent, faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen, vakgroep sociale agogiek
- Vijverman V., Vettenburg N, (2009). *'Parent participation at school. A Research study on the perspectives of children'*, Childhood 16 (1), pp. 105-123

Overzicht bijlages:

Bijlage 1: Checklists

Bijlage 2: Schematische voorstelling van de dimensies van ouderbetrokkenheid

Bijlage 3: Overzichtstabel – Ouderbetrokkenheid in beeld brengen op zeven dimensies

Bijlage 1: Checklists

Checklist ouders

Draagt het oudermoment of het ouderbeleid bij tot meer betrokkenheid van de ouders op de school?

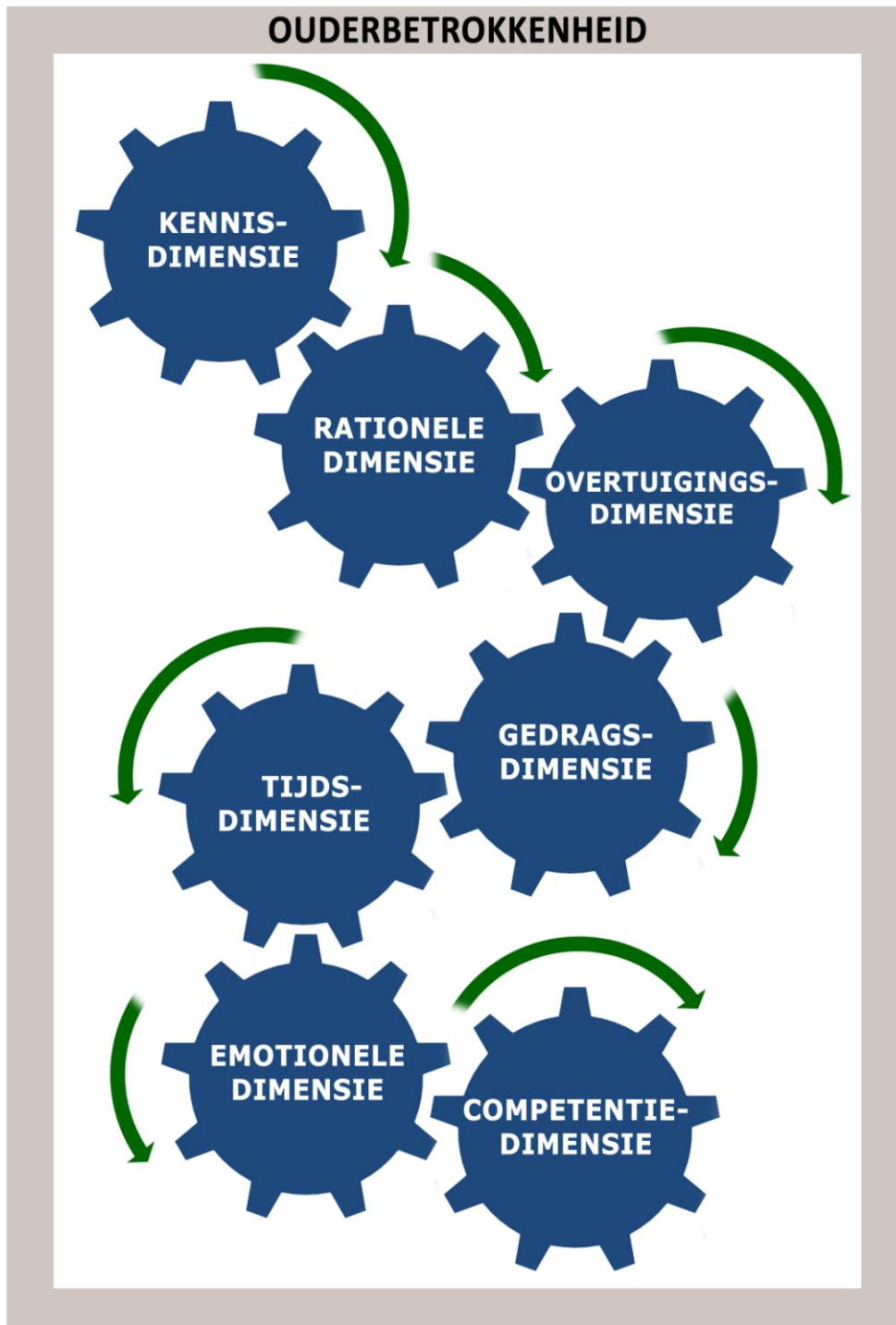
1. **Weten** de ouders **meer** over het onderwijs / de school?
2. **Hebben** de ouders **een beter gevoel** tegenover de school / het onderwijs?
3. Zien de ouders meer **het belang** in van onderwijs en van zelf meer betrokken zijn bij dat onderwijs?
4. Zijn de ouders er **meer van overtuigd** dat ze een rol kunnen spelen in het onderwijsgebeuren van hun kind?
5. Voelen de ouders zich **competenter** om een rol op te nemen in het onderwijsgebeuren van hun kind?
6. **Maken** de ouders **meer gebruik van de mogelijkheden** om betrokken te zijn bij het onderwijsgebeuren van hun kind?
7. Investeren de ouders **meer tijd** in het onderwijsgebeuren van hun kind?

Checklist school

Draagt de actie of het geheel van acties bij tot meer betrokkenheid van de school of de leerkracht op de ouders?

1. **Weet** de school/de leerkracht **meer** over de ouders?
2. Heeft de school/de leerkracht **een beter gevoel** tegenover de ouders?
3. **Ziet** de school/de leerkracht meer **het belang** in van een goede samenwerking tussen ouder en school ?
4. Is de school/de leerkracht er **meer van overtuigd** dat ze/hij een rol te spelen heeft in het tot stand brengen van een goede samenwerking tussen ouder en school?
5. **Voelt** de school/de leerkracht **zich competent** om een goede samenwerking tussen ouder en school te realiseren?
6. **Maakt** de school/de leerkracht **meer gebruik van de mogelijkheden** om een goede samenwerking tussen ouder en school te realiseren?
7. **Maakt** de school/de leerkracht **meer tijd** vrij om te werken aan een goede samenwerking tussen ouder en school?

Bijlage 2: schematische voorstelling van de dimensies van ouderbetrokkenheid

Bijlage 3: Overzichtstabel – Ouderbetrokkenheid in beeld brengen op zeven dimensies

	Hoe krijg je een beeld van de betrokkenheid van ouders op de school?	Hoe krijg je een beeld van de betrokkenheid van de school op de ouders?
Kennisdimensie	<p>Wat weet de ouder over onderwijs, studierichting, de school, de klas van zijn kind? Kent de ouder de kanalen om meer te weten te komen over het onderwijs, de studierichting, de school, de klas van zijn kind?</p> <p><i>Wat weten ouders over onderwijs in het algemeen (bijvoorbeeld leerplicht, de structuur van het onderwijs) ?</i></p> <p><i>Wat weten ouders over de school van hun kinderen (het pedagogisch project, het schoolreglement, de verwachtingen naar huiswerk, activiteiten voor ouders)?</i></p> <p><i>Wat weten ouders over de klas van hun kind? (Wat leert mijn kind? Welke activiteiten gebeuren er in de klas? Wie is de klasleerkracht?)</i></p> <p><i>Weten de ouders waar ze meer info over studierichtingen, inschrijvingsrecht, de school en de klas van hun kind kunnen krijgen?</i></p> <p><i>Weten de ouders wanneer ze terecht kunnen bij het CLB?</i></p>	<p>Wat weet de school/de leerkracht over de ouders van hun leerlingen? En tegelijk: kent de school al dan niet de kanalen om meer te weten te komen over de ouders van zijn leerlingen?</p> <p><i>Wat weet de school/de leerkracht over de sociaal-economische situatie, de migratiegeschiedenis, de sociaal-culturele situatie van de ouders en de implicaties ervan?</i></p> <p><i>Over de gevoelens van de ouders tegenover de school/onderwijs in het algemeen?</i></p> <p><i>Over de overwegingen van ouders om zich al dan niet in te zetten voor het onderwijs van hun kind?</i></p> <p><i>Over de kennis die ouders hebben over het onderwijs van hun kind?</i></p> <p><i>Kent de school organisaties die hen relevante informatie kunnen bezorgen over de achtergronden van ouders van hun leerlingen?</i></p> <p><i>Kent de school de buurt waarin het gezin woont?</i></p>
Emotionele dimensie	<p>Welke gevoelens overheersen bij de ouders in de relatie tot de school, het onderwijs in het algemeen?</p> <p><i>Heeft de ouder het gevoel dat hij welkom is op school?</i></p> <p><i>Welke gevoelens heeft de ouder tegenover het onderwijs in het algemeen?</i></p> <p><i>Heeft de ouder het gevoel dat de directeur, de leerkrachten, de secretariaatsmedewerkers, het onderhoudspersoneel vriendelijk zijn?</i></p> <p><i>Heeft de ouder het gevoel dat hij zijn mening mag zeggen, een inbreng kan hebben, mag deelnemen aan het schoolleven?</i></p> <p><i>Heeft de ouder het gevoel dat de school het goed voorheeft met zijn kind?</i></p> <p><i>Heeft de ouder het gevoel dat hij op school aanvaard wordt zoals hij is? (bv.</i></p>	<p>Welke gevoelens overheersen bij de school/de leerkracht in de relatie met de ouders?</p> <p><i>Welke gevoelens heeft de school/ de leerkracht tegenover de ouders?</i></p> <p><i>Heeft de school/de leerkracht het gevoel dat de ouders openstaan voor wat ze over het kind willen vertellen?</i></p> <p><i>Heeft de school/ de leerkracht het gevoel dat de ouders hen waarderen?</i></p>

	<i>kansarme ouder die zich schaamt voor uiterlijk, taal, ...)</i>	
Rationele dimensie	<p>Welke kosten-batenanalyse maken ouders om zich al dan niet in te zetten voor de school, de schoolloopbaan van hun kind? Ouders gaan na wat het hen 'opbrengt' en wat het hen 'kost'.</p> <p><i>Zien ouders het belang in van onderwijs? Zien ouders het belang in van zelf te investeren in de schoolloopbaan van hun kind? Zijn ouders bereid om hiervoor kosten te maken zoals tijd investeren, eventueel verlof nemen, een busticket kopen om naar de school te reizen, om kinderopvang te voorzien zodat ze naar een ouderbijeenkomst kunnen gaan, ...? Zien de ouders het belang in van contacten te hebben met de school?</i></p>	<p>Welke kosten-batenanalyse maakt de school om zich al dan niet in te zetten voor alle ouders van hun leerlingen? De school gaat na wat het haar 'opbrengt' en wat het haar 'kost'.</p> <p><i>Ziet de school/de leerkracht het belang in van een goede samenwerking met alle ouders? Is de school/leerkracht bereid om daarvoor kosten te maken, zoals extra tijd op school blijven, een nascholing te volgen, huisbezoeken te doen?</i></p>
Overtuigingsdimensie	<p>Is de ouder ervan overtuigd dat hij een rol kan spelen in de schoolloopbaan van zijn kind?</p> <p><i>Hoe denkt de ouder over zijn eigen rol in de schoolloopbaan van zijn kind? Ziet hij voor zichzelf een rol weggelegd? Is de ouder ervan overtuigd dat hij een invloed kan uitoefenen op het welslagen en welbevinden van zijn kind? Of is de ouder er eerder van overtuigd dat hij er voor hem geen rol is weggelegd?</i></p>	<p>Is de school ervan overtuigd dat ze een rol te spelen heeft in het vormgeven van een krachtige samenwerking tussen ouder en school?</p> <p><i>Hoe ziet de school/ de leerkracht zijn/haar rol in dit verhaal?Vindt de school dat ze daarin een opdracht heeft of niet? Is de school ervan overtuigd dat ze een impact heeft op de relatie met de ouders? Of: vindt de school dat het initiatief hiervoor van de ouders moet komen?</i></p>
Competentiedimensie	<p>Voelt/is de ouder (zich) competent om een rol op te nemen in de schoolloopbaan van zijn kind?</p> <p><i>Is/voelt de ouder (zich) competent om een gesprek aan te gaan met de leerkracht over het welbevinden van zijn kind? Om via de schoolagenda het huiswerk van zijn kind op te volgen? Om zijn kind te ondersteunen bij de overgang van het lager naar het</i></p>	<p>Voelt/Is de school (zich) competent om te werken aan een krachtige samenwerking tussen ouder en school?</p> <p><i>Voelt/is de school/de leerkracht (zich) voldoende competent om alle ouders te betrekken bij het schoolgebeuren van hun kind?</i></p>

	<p><i>secundair onderwijs?</i> <i>Om een rol op te nemen in het oudercomité van de school?</i></p>	<p><i>Om met alle ouders te communiceren?</i></p> <p><i>Om alle ouders te ondersteunen?</i></p> <p><i>Om moeilijke boodschappen over te brengen aan ouders?</i></p> <p><i>Om inzicht te krijgen in de vragen en bezorgdheden van ouders?</i></p>
Gedragsdimensie	<p>Hoe zet de ouder zijn betrokkenheid om in concreet waarneembaar gedrag?</p> <p><i>Ondersteunt de ouder het kind bij het maken van schooltaken?</i> <i>Spreekt de ouder met het kind over wat er op school gebeurt?</i> <i>Neemt de ouder deel aan oudercontacten, openklasmomenten, informatiemomenten?</i> <i>Verleent de ouder zijn hulp bij het organiseren van school- of klasactiviteiten?</i> <i>Maakt de ouder deel uit het oudercomité?</i></p>	<p>Wat doet de school/de leerkracht concreet om ouders te betrekken bij de schoolloopbaan van hun kind?</p> <p><i>Voert de school/de leerkracht een communicatiebeleid dat haalbaar is voor alle ouders?</i> <i>Wordt er op school ruimte en tijd gecreëerd voor informele contacten met ouders (bv. schoolpoortcontacten, huisbezoeken)?</i> <i>Organiseert de school oudercontacten, openklasmomenten en andere ouderbijeenkomsten die zijn afgestemd op de diverse groep ouders van de school?</i></p>
Tijdsdimensie	<p>Hoeveel tijd besteedt de ouder aan bepaalde zaken? Deze dimensie wordt samen met de gedragsdimensie bekeken. De gedragsdimensies stelt de vraag naar hoe de ouder zijn betrokkenheid omzet in waarneembaar gedrag, de tijdsdimensie vraagt naar de tijd die de ouder daaraan besteedt.</p> <p><i>Hoeveel tijd besteedt de ouder aan zijn contacten met de school?</i> <i>Hoeveel tijd besteedt de ouder aan het ondersteunen van het kind bij het maken en organiseren van zijn schooltaken?</i></p>	<p>Hoeveel tijd besteedt de school/de leerkracht aan het werken aan een goede samenwerking tussen ouders en school?</p> <p>Deze dimensie wordt samen met de gedragsdimensie bekeken. De gedragsdimensie vraagt hoe de school/de leerkracht haar/zijn betrokkenheid omzet in waarneembaar gedrag. De tijdsdimensie stelt de vraag naar de tijd die de school/de leerkracht daaraan besteedt.</p> <p><i>Hoeveel tijd besteedt de school/de leerkracht aan zijn contacten met de ouders?</i></p>

